

TED ANKARA KOLEJİ VAKFI ÖZEL LİSESİ

ULUSLARARASI BAKALORYA PROGRAMI

A1 TÜRK DİLİ VE YAZINI DERSİ

UZUN TEZİ

“ÖLÜMSÜZ OLMAK İÇİN ÖLMEK GEREKİR”

Rehber Öğretmen: Tülay Cenik Akfırat

Öğrencinin Adı: Pınar

Öğrencinin Soyadı: Babalık

Diploma Numarası: D11290061

Tezin Sözcük Sayısı:

Araştırma Sorusu: Ahmet Ümit’in *Beyoğlu Rapsodisi* adlı yapıtında ölümsüzlük kavramı figürler aracılığıyla nasıl işlenmiştir ve bu olgunun yapıtın kurgusundaki işlevi nedir?

ÖZ (ABSTRACT)

Uluslararası Bakalorya Programı A1 Dersi kapsamında bitirme tezi olarak hazırlanan bu çalışmada, Ahmet Ümit'in *Beyoğlu Rapsodisi* adlı yapıtı incelenmiştir. Tezin araştırma konusu, ölümsüzlük izleğinin figürler aracılığıyla suç olgusuna bağlanarak yapıta yansıma biçimidir.

Ahmet Ümit'in incelenen polisiye romanında suç olgusunun kurgunun başında ön planda tutulmadığı görülmüştür. Yapıt boyunca odak figürün işlediği cinayetlerin kurgunun sonunda gizem çözülene kadar ölümsüzlük izleği ardında gizlendiği dikkat çekmektedir. Ümit'e göre polisiye romanlarındaki anlatıya derinlik kazandırmada felsefenin rolü büyüktür. Ölümsüzlük, hem suç hem de felsefe olgularını figürlerle bağdaştırmasıyla yapıtın kurgusunu şekillendirmiş, bu sebeple de bu bitirme tezine konu olmuştur.

Çalışmanın giriş bölümünde Ahmet Ümit'in polisiye romanlarına bakış açısından ve bu çalışmada değinilecek olan ölümsüzlük izleğiyle ilişkilendirilerek yapıtın kurgusundan bahsedilmiştir. İkinci bölümde figürleri suça ve ölümsüzlük arayışına yönelten etmenler, arayış süreçleri ve sonuçları ayrıntılı incelemelerle çalışılmıştır. Figürlerin arayış süreçleri suç olgusuyla ilişkilendirilmiştir. Sonuç bölümünde ise dünyada bedensel ölümün gerçekleşmesinin ardından bireyin ismini yaşatma arzusunun, nesilden nesle harcanan emekleri koruma amacının ve sonu gelmesi istenmeyen arkadaşlıklara sahip olma isteğinin bireyleri ölümsüzlük arayışına ittiği sonucuna varılmıştır.

Sözcük Sayısı: 166

İÇİNDEKİLER

1. GİRİŞ	1
2. BEYOĞLU RAPSODİSİ VE KARAKTERLERİN ÖLÜMSÜZLÜĞÜ	2
2.1.ÖLÜMSÜZLÜĞÜN MARKASI AZYA VE SELİM	3
2.2.ÖLÜMSÜZLEŞEN ANLAR VE KENAN.....	6
2.3.ÖLÜMSÜZ ARKADAŞLIKLAR VE NİHAT	9
3. SONUÇ.....	11
4. KAYNAKÇA	13

Araştırma Sorusu: Ahmet Ümit'in *Beyoğlu Rapsodisi* adlı yapıtında ölümsüzlük kavramı figürler aracılığıyla nasıl işlenmiştir ve bu olgunun yapıtın kurgusundaki işlevi nedir?

1. GİRİŞ

Türkiye'nin çağdaş yazarlarından biri olan Ahmet Ümit, roman ve kısa öykülerinin de yansıttığı üzere gizem ve polisiye türündeki ustalığıyla tanınmıştır. Ülkesinin özgün siyasi ve tarihi arka planını, cinayet ve entrika üzerine kurgulanmış yapıtlarındaki figürler aracılığıyla bir resim gibi kâğıda döker. Bunun arkasında yatan sebep ise siyasi yönü kişiliğinde ağır basan Ümit'in, yazarlığa siyasete olan ilgi ve merakı sayesinde başlamış olmasıdır: *"Duvarlara afiş yapıştırırken yakalanan arkadaşları için öykü şeklinde yazdığı rapor, takma adı olan 'K. Yalçın' imzası ile önce Atılım Dergisi'nde sonra Prag'da 40 dilde yayın yapan Barış ve Sosyalizm Sorunları Dergisi'nde yer aldı. Yazarlığa adını bu rapor/öykü ile attı."* ^[1].

Ahmet Ümit, yapıtlarında kurguyu çoğunlukla suç olgusu üzerinde temellendirmiştir. *Beyoğlu Rapsodisi* yapıtında ise suç, ilk göze çarpan kavram değildir. Bu nedenle yapılan çalışmada suç olgusunun ölümsüzlük izleği yardımıyla gizlenerek figürler aracılığıyla işleniş incelenmiştir. Ümit, *Beyoğlu Rapsodisi*'nde diğer yapıtlarındaki tarz ve biçimine bağlı kalmış; vazgeçilmezi olan suç olgusunu -ölümsüzlük merakının ardında- işlemiş; yapıtın sonunda ise bu olguyu tüm gerçekliğiyle sunmuştur.

"...Suç, tıpkı insan DNA'sı gibi birçok bilgiyi içinde barındırmaktadır. İşlenen bir suçu inceleyerek çağı, toplumu ve insanı anlatabilirsiniz. Anlatının derinlik kazanması ise başka bilgilerin yanı sıra sağlam bir felsefe bilgisini de gerekli kılmaktadır. Bu bilgi eksik olduğunda yapıtta sorunlar çıkması adeta kaçınılmaz hale gelir." ^[2].

Alıntıdan da anlaşıldığı üzere Ümit'in yapıtlarının vazgeçilmezlerinden olan suç ve felsefe kavramları kurguya ölümsüzlük sayesinde katılmıştır ve bu nedenle ölümsüzlüğün incelenen yapıtın temelini oluşturduğu açıktır.

^[1] Feza Kürkçüoğlu, *1982'de yapılan referandum 12 Eylül Kurumsallaşmasının yolunu açtı*, Bir Gün Gazetesi, 20.10.2007

^[2] Habibe Gezer, *Türki Edebiyatında Polisiye Roman Ahmet Ümit'in Polisiye Roman Kurguları*, Isparta, 2006

Ölümsüzlük bazen insanoğlunun gözünde ufacak bir taşın içine sığacak kadar küçük, kimi zaman ise hayatları mahvedecek kadar büyüktür. Var oluşundan beri ölümsüzlüğün gizemli dünyasında yolculuk yapmaktadır insanoğlu, kimileri bedensel bir ölümsüzlük peşindedir, kimileri ise isimlerini yaşatmayı umarlar. Bu yolculuk sırasında kaybolanlar olmaz mı peki? Tabi ki olur, hem de büyük çoğunluğu onlar meydana getirmektedirler. Ahmet Ümit'in *BeYOğlu Rapsodisi* adlı yapıtında da ölümsüzlüğe doğru bir yolculukta kaybolan bir hayat ve bu kayboluşla birlikte kalanlarda açılan derin yaralar konu edilmiştir. Selim, Nihat ve Kenan adlı üç ana figür etrafında şekillenen kurgunun temelini Selim ile Kenan'ın ölümsüzlüğe olan merakları oluşturmaktadır. Üç arkadaş da hayatlarının bu meraktan etkileneceğinin bilincindedirler ancak ölümsüzlüğe olan bu yolculuğun sonunda hiç beklenmedik bir sonla karşılaşır.

Bu tezde Selim, Kenan ve Nihat'ın ölümsüzlüğe ulaşma sürecindeki çatışmaları, yaşantılarındaki değişimler ve onları bu arayışa sürükleyen etkenler incelenmiştir. Bahsedilen sürecin önemi, her birinin hayatını derinden etkilemesi, hayatlarını kesiştiriyor olması ve kurguyla suç arasındaki bağlantıyı kurmasıdır.

2. BEYOĞLU RAPSODİSİ VE KARAKTERLERİN ÖLÜMSÜZLÜK ARAYIŞI

Yıllardır peşinde koşulmasına karşın hiçbir zaman net bir şekilde tanımlanamayan ölümsüzlük, temelinde ikiye ayrılmaktadır; bedensel ve ruhsal ölümsüzlük. Yapıtta işlenen ölümsüzlük ise insani dürtülerden ve kendini var etme çabasından kaynaklanan bir arayıştır. Yapıtta bu temel sorunsal anlatıcı Selim ve arkadaşları Nihat ile Kenan figürleri aracılığıyla ele alınmıştır. Her ne kadar aralarında ölümsüzlüğe meraklı olan Kenan olarak algılansa da, kurgu ilerledikçe bu merakın asıl sahibinin Selim olduğu görülmektedir. Ölümsüzlüğe olan bu merak figürlerin hayatlarında başta suç olmak üzere birçok yara açar.

Anlatıcı ve odak figür olan Selim'de, ölümsüzlük ve suç birlikte ele alınmıştır. Kenan ise ölümsüzlük arayışında önce bir cinayeti çözmeye çalışır, peşine düştüğü katilin Selim olduğunu bilmeksizin. Cinayeti çözmesinin ardından da Selim'in son kurbanı olur ve ölümüyle ölümsüzlüğü yakalar.

2.1. Ölümsüzlüğün Markası ‘AZYA’ ve Selim

Selim, hem odak figür hem de anlatıcıdır. Yapıt, Selim’in hapishanedeyken yazdığı bir roman olarak kurgulanmıştır. Selim asıl kimliğini ve bu romanı yazış sebebini romanının sonuna kadar okurdan saklar. Üç kişiden oluşan, arkadaşlıkları liseye dayanan, anlatı zamanında ise orta yaşlarını süren bir arkadaş grubunun, polisiye romanlarına bayılan ve en zeki görülen üyesidir. Oğlunun Down Sendromlu olması sebebiyle kendisi, eşi Gülriz ve oğlu Burç’tan oluşan çekirdek ailesine çok düşkündür. Okura yansıtılan gerçeklikte, ona babasından kalan ‘AZYA’ markasını muhafaza etme çabası, ailesine iyi bir hayat sunabilme isteğinden kaynaklanmaktadır. Ailesi ve arkadaşlarıyla olan ilişkilerinin yanı sıra Selim’in polisiye romanlarına olan merakının sıkça üzerinde durulmuştur;

“Şaka bir yana Kenan başından beri metafizik konulara ikimizden daha çok ilgi gösterirdi. Benim merakım polisiye romanlardı; Sherlock Holmes’un maceralarına, Arsene Lupin’in hırsızlıklarına, Hercule Poirot’un karmaşık cinayetleri kolayca çözmesine bayılırdım; hala da bayılırım. Evimdeki kütüphane polisiye romanlarıyla doludur. Oysa Kenan okulumuzun yaşlı büyük kütüphanesinden hep korku romanlarını, hayalet, cadı, büyücülük konularını seçerdi.” (Ümit, 2013: 3).

Ümit, yapıtlarında sıkça zıt kutuplar yaratmıştır. *Beyoğlu Rapsodisi*’nde bu kutuplardan bir çifti deli dolu Kenan ve karşısındaki ağırbaşlı Selim’dir. Bu kutupluluk, yapıtın başlarında Selim’in düşüncelerine dayanarak kişiliklerinin yanı sıra ilgi duydukları konularla da belirtilmiştir. Ümit, böylece kurguda polisiye olgusunu odak figürün ilgi duyduğu polisiye romanları ve romanlardaki karakterler aracılığıyla somutlaştırmıştır. Verilen alıntı ayrıca kitaptaki gizem çözümlendiğinde ortaya çıkanlara dair bir ipucu izlek özelliği taşımaktadır; Selim’in işlediği suç onu polisiyeye, Kenan’ın ölümsüzlük merakı ise onu simyaya, ölümüye onu korkuya bağlar niteliktedir.

Kenan, ölümsüzlük arayışında cinayet mahalli fotoğraflarının yeniden kurgulanmasıyla oluşturulan bir sergi açma yolundadır. Nihat ve Selim, Kenan’ı bu fikirden vazgeçiremeyeceklerini bir süre sonra kabullenir ve ona yardım etmeye başlarlar. Ağırbaşlılığıyla öne çıkan Selim’in sergiye karşı olmasının sebebi; taşıdığı karakter olarak düşündürülür. Sergiye karşı olan tavrının asıl nedeni uzun süre gizemini sürdürmüştür. Kurgu ilerledikçe çözülen gizemle Selim’in serginin açılmasına karşı olmasının sebebi kurgulanacak olan fotoğraflardan

ikisindeki cinayetlerin kendisi tarafından işlendiğinin gün ışığına çıkacak olmasıdır. Ahmet Ümit, böylece insanların kimi zaman görünenden farklı bir amaç uğruna çaba sarf ettiklerini yansıtmıştır. Selim her ne kadar ölümsüzlüğe karşı ve ölümsüzlüğe olan meraka ilgisiz görünse de herkes gibi içinde bu merakı barındıran biridir: *“Bence ölümsüzlük peşinde olanlar sadece sanatçılar değil. Sanatçı olsun ya da olmasın, insanoğlu kendini bildiğinden beri hep ölümsüzlüğü aramıştır. Ölümsüzlük insanın içindedir.”* (Ümit, 2013: 125). Odak figürde ele alınan ölümsüzlük kavramıyla, ölümsüzlük arayışının herkesin içinde barındığı yansıtılmıştır. Olaylar Selim’in gözünden anlatılıyor olmasına rağmen gizem çözülene kadar Selim’in ölümsüzlük merakına dair izlerin saklanmasıyla Selim’in de aslında bu merakını kabullenememiş olması fikri öne sürülmektedir. Mutluluğu babasından kalan tekstil şirketi olan AZYA’dan kazandığı, ailesini geçindirmeye yetecek miktarda olan gelirine; oğlu ve karısının mutluluğuna dayandırarak yakaladığına kendini inandırmaya çalıştığı, Katya’ya aralarındaki diyalogun bir parçasıyla okura yansıtılmıştır: *“Mutluluk, yetinmeyi bilmektir.”* (Ümit, 2013: 23). Kurgunun tamamlanmasıyla Selim’in asıl amacı ortaya çıkar. Selim figürü aslında çoğunluğun içindeki o gizlenmeye çalışılan, ölümsüzlüğün peşine düşen parçayı simgelemektedir. Kimileri bedensel bir ölümsüzlük peşindeyken Selim gibileri için ölümsüzlük, ölüm gerçekleştikten sonra başlar.

Selim, babası öldükten sonra babasının yarattığı marka olan ‘AZYA’yı sürdürebilmiştir. Selim’in oğlunun Down Sendrom’lu bir figür olmasıyla, Selim’e bu markayı koruma amacı verilmiştir. Selim’in oğlu Burç, dedesinin ardından babasının sahip çıktığı gibi sahip çıkamayacaktır AZYA markasına. Selim, ölümsüzlük arayışı ve bu arayışın temelini yazdığı romanda açıklamaz. Ancak Selim’in oğlunun AZYA markasını yaşatamayacağını düşündüğü, hem oğlunun özellikleri hem de Selim’in markaya dair olan aşırı korumacı tavırlarıyla kanıtlanabilir: *“Gidiyordu. Babamın, benim emekle, cesaretle, inançla yarattığımız ne varsa, hepsini yok etmeye gidiyordu.”* (Ümit, 2013: 402).

Selim’in en belirgin özelliği, asıl kişiliğinin ve yaptıklarının yapıtın sonunda ortaya çıkışına kadar okurdan gizlenmiş olmasıdır. Ölümsüzlüğe karşı beslediği merak duygusunun yanı sıra bu merakının okur tarafından öğrenilmesiyle Kenan’la zıtmış gibi çizilen karakterinin tersine aralarındaki benzerlikler de ortaya çıkar. Selim, AZYA markasının ölümsüz olmasını istemiş, yetinmekte başarılı olamamıştır. Bu başarısızlığını gizlemek ve peşinde olduğu ölümsüzlüğe

ulaşmak için de suça sürüklenmiştir. Ümit, suç olgusunu, ölümsüzlüğü ve odak figürü bu noktada buluşturmuştur.

Selim'in babası geçmişte ailesini geçindirmek amacıyla zengin, Rus bir aileyi soyarak elmaslarını almış ve ardından bu ailedeki herkesi öldürmüştür. Onları öldürüp Beyoğlu'ndaki evlerinin bodrumuna gömmesiyle başlayan suç, Selim'in bu suçu gizlemek ve ölümsüzleştirmek istediği markasının isminin kirlenmesini engellemek amacıyla devam eder. Önce Kenan'ın kurguladığı cinayet fotoğraflarının arasında bulunan, polisler tarafından katilleri bulundu ve tutuklandı sayılan, kendisinden tamamen alakasız süsü verdiği iki cinayeti işler. Bu cinayetlerin işlenişinin sebebi maktullerin Selim'in babasının işlediği suçu öğrenmeleridir. Gizlenişlerinin sebebiyse Selim'in ölümsüzleştirmek istediği markasının ismini koruma çabasıdır. Selim bu ölümsüzlük merakının peşini bırakamadığı için, kendini suç işlemekten alıkoyamaz. Bu sonu gelmeyen merak Selim'i cinayeti çözen ve katilin Selim olduğunu fark eden en yakın arkadaşı Kenan'ı öldürecek kadar kör eder:

“ Beni ihbar edeceksin öyle mi ? ”

Ezik bir ifadeyle yüzüme baktı.

‘Özür dilerim.’ diyerek döndü. Gidiyordu. Babamın, benim emekle, cesaretle, inançla yarattığımız ne varsa, hepsini yok etmeye gidiyordu.

‘Dur!’ diye seslendim yeniden.

Aldırmadı.

Elim kendiliğinden cebimdeki silaha gitmişti. (...)

‘Ne yapıyorsun?’ dedi panikleyerek. ‘Beni de mi öldüreceksin?’ (...)

Göz göze geldik. Evet, beni ihbar edecekti. Bunu yapmaya karar bile vermemişken, işaret parmağım adeta kendiliğinden dokunuverdi tetiğe.” (Ümit, 2013: 402)

Selim, Kenan'ı da öldürmesinin ardından artık suçlarını kabul edip teslim olması gerektiğinin farkına varır ancak hala AZYA markasının yaşamını sürdürme kaygısı barındırmaktadır. Bunun üzerine eşi Gülriz şirketin başına geçer ve gayet iyi bir iş çıkarır. Selim'in düşündüğünün aksine onun katil oluşu, markanın geleceğini ya da ününü etkilemez. Kurgunun bu bölümüyle Selim'in amaçladığı AZYA markasının ölümsüzlüğünün Selim'e bağlı olmadan da gerçekleşebildiği yansıtılmıştır.

Ümit, Selim figüründen hareketle ölümsüzlük gibi tehlikeli ve çoğu insan için ulaşılmaması imkânsız olan bir konuya dair merakın, insanın gözünü en yakın arkadaşını öldürecek kadar karartabileceği tezini kanıtlamıştır.

2.2. Ölümsüzleşen Anlar ve Kenan

Kenan figürü ölümsüzlük merakıyla okurun karşısına çıkan ilk figürdür: *“Ben unutulmak istemiyorum arkadaş, insanlar beni hep hatırlasın, bu dünyadan Kenan Sorgun diye bir adamın geçtiğini bilsinler istiyorum.” (Ümit, 2013: 29)*. Şıpsevdi, çabuk sıkılan, hayatında hep bir eğlence; bir farklılık arayan deli dolu bir yapıya sahiptir. Kitaptaki her figürün içinde uyuyan, kimisinde uyandırılmayı bekleyen ölümsüzlüğe dair merak, Kenan figüründe bir zamanlar pilotluğa merak sarması ve ardından geçirdiği uçak kazasında ölümle burun buruna gelmesiyle uyandırılmıştır:

“Kabindeki ısı iyice artmış, içerisi cehenneme dönmüştü. En kötüsü de dışarı çıkamıyordum. Kaçınılmaz son, saniye saniye yaklaşıyordu. Az sonra alevler tüm uçağı saracak, ben de ölüp gidecektim. Size tuhaf gelecek ama ölebileceğime ilk kez orada inandım. Daha önceleri de ölebileceğimi düşünmüştüm, gerçekte ölebileceğime hiçbir zaman tam olarak inanmamıştım. Doludizgin yaşarken, ölüm nedense öyle kolay kolay aklına gelmiyor insanın.” (Ümit, 2013: 16).

Kenan’ın en çok üzerinde durulan heveslerinden bir diğeri ise fotoğrafçılıktır ve fotoğrafçılık, kurgu ilerledikçe Kenan için sadece bir heves olmaktan çıkar. Bunun sebebiyse fotoğrafçılığın, Kenan’ın ölümsüzlük merakıyla bağdaştırılabilmesidir. Fotoğraflar anı ölümsüz kılan nesnelerdir. Bazı anlar küçük fotoğraf karelerinde ölümsüzleşirler. Kenan için fotoğrafçılığın hayatında git gide hevesten öte bir yer kaplamasının sebebi de fotoğrafların anları ölümsüzleştirme gücüdür. Böylece figürün fotoğrafçılığa olan ilgisi ve ölümsüzlük merakı harmanlanır. Bunun sonucunda Kenan, gerçek cinayetlere ait suç mahalli fotoğraflarını yeniden kurguladığı bir sergi açma fikrine kaptırır kendini. Ümit, Kenan figüründe can verdiği o hevesli ve korkusuz insanla, ölümsüzlük kavramının derinliklerine olan bir yolculuğu anlatmaktadır. Yolun sonunda istenilen ölümsüzlüğe ulaşılsa da hiçbir şeyin tek bir sonucu olamayacağı, her yeni arayışın beraberinde başka sonuçlara açılan kapılar sunduğu yansıtılmıştır. Kenan, arayışı sonucunda ölümsüzlüğe ulaşmasına rağmen Selim’le olan arkadaşlığının arkasında yatan sırlarını gün ışığına çıkarmıştır. Kimi meraklar

yıllardır kök salmış arkadaşlıkların yok oluşunun sebebi haline gelir, Kenan'ın ölümsüzlük merakının Selim'le olan arkadaşlığını bitirdiği gibi.

Ölümsüzlük merakının kişinin arkadaşlık ve yaşam tarzı üzerindeki etkilerinin yanı sıra beraberinde aşkı da getirebileceği, Kenan'ın hayatına giren Katya figürüyle yansıtılmıştır. Katya ile Kenan, Nihat'ın eşi Melek aracılığıyla tanışmışlardır. Katya güzel, Rus bir kadındır ve Kenan'a bir fotoğraf sergisi açma sürecinde sanat yönetmeni olarak yardım etmeyi kabul eder. Güzelliği ile yalnızca Kenan'ı değil Selim'i de etkileyen Katya, Selim'le olan ilişkisini hep arkadaşlık düzeyinde tutabilirken Kenan'ın cazibesine -anlatıldığı üzere çoğu kadın gibi- yenik düşer. *Ayrıca eski eşi Sermet'in ölümünden önceki tavırları ve anlatı zamanında Kenan'ı sergi fikrinden vazgeçirme çabasıyla Katya, yapıtta sağduyunun sembolü haline getirilmiştir: "Sermet'e bu gece köyde kalmamızın doğru olacağını söyledim." (Ümit, 2013: 196).* Ölümsüzlüğü adına açmak istediği fotoğraf sergisinin hazırlık aşamalarında Katya ile yakınlaşması ve aşkla tanışması, zaten değişmekte olan Kenan'ı hayatında ilk kez tek kadına bağlı biri haline getirir. Ancak Kenan'ı böylesine kendisine bağlayan Katya bile sonraları serginin kötü bir fikir olduğunu düşündüğünde onu sergiyi açma fikrinden caydıramaz. Katya'nın kurguya katılması, Kenan figürü üzerinden ölümsüzlükle beraber aşkın işlenişini mümkün kılar. Aşk, Katya'nın sözleriyle Kenan'la aralarındaki bir diyalogda tanımlanmıştır:

"İlk görüşte aşkın da bir mantığı vardır. (...) O kadar insanın arasında neden belirli birini seçiyorsun da ötekini seçmiyorsun. Çünkü onda senin dikkatini çeken, ihtiyacın olan özellikler var. O insanı daha önce hiç tanımamış olsan da anlamlandıramadığın bir duyguyla ona doğru çekiliyorsun." (Ümit, 2013: 179).

İsmi yaşatmaya odaklı olan ölümsüzlüğe ulaşmak için Kenan, ünlü olmayı seçer. İlgi gören bir fotoğraf sergisi açıp, ünlü olup ismini ölümsüzleştirmenin hayaline kapılır. Kenan ve Katya, cinayet mahallerini bir stüdyoda yeniden kurguladıkları süreçte her fotoğrafı en ince ayrıntısına kadar incelemek zorundadırlar. Fotoğraflardaki ayrıntılardan iki cinayetin bağlantılı olabileceği düşüncesi açığa çıkar. Ümit, fotoğraflarda gizlenen ince detayların keşfini böylesine bir incelemenin kurguya katılmasıyla mümkün kılmıştır: *"Fotoğraflarını çektiğimiz cinayet mahallerinden ikisinin duvarında da aynı ressamın elinden çıkmış iki resim asılıydı. Birinde haça çakılı bir yılan, ötekinde bir asaya sekiz sayısı biçiminde sarılmış iki yılan... Çekerken fark etmemişim, dün fotoğraflara bakarken dikkatimi çekti. İki cinayet birbiriyle bağlantılı." (Ümit,*

2013: 205). Kenan böylece değişmekte olan yapısından kalan anlık heves merakının kırıntılarıyla kendisine yeni bir heves edinir; dedektiflik. Bu heves de yine ölümsüzlük arayışından kaynaklanmaktadır; çünkü Kenan eğer açtığı fotoğraf sergisindeki cinayet mahalli fotoğraflarından birindeki cinayeti kendi çözerse, serginin ‘Kenan Sorgun’ adını ölümsüzleştirebilecek kadar büyük bir ilgi göreceğine inanır. Kurgunun ilerleyişiyle Kenan’ın bu düşüncesinin doğru olduğu görülür. Ancak Kenan, sergisi ve ünüyle kazandığı ölümsüzlüğü tadacak kadar yaşama şansı bulamaz.

Sergisini açacağı fotoğrafların gerçek cinayet mahallerine ait oluşları, beraberlerinde birçok tehlikeyi de getirmektedir. Ancak Kenan bu tehlikeleri, neler olabileceklerini bilmeksizin göze alır. Kurgunun sonunda gizemin çözümü, Kenan’ın Selim’le konuşmak istemesiyle başlar. Kenan, bağlantılı iki cinayetin de Selim tarafından işlendiğini çözer. Selim’i polise vermek ile bunu bir sır olarak saklamak arasında gidip gelir. Böylesine bir çelişkide doğru olanı yapıp Selim’i ihbar etmek ya da teslim olması için ikna etmek aynı zamanda Kenan’ı sergileyeceği fotoğraflardaki cinayetleri de çözen kişi haline getirecektir. Selim bunu anladığı an Kenan’ı da öldürür. Bir arayışın, bir yolculuğun tehlikeli olduğunun farkında olmanın, tehlikenin ne olduğunu bilmek anlamına gelmediği; tehlikenin ne olduğu bilinmeden göze alınan risklerin hayal edilemeyecek boyutta yaralara yol açtığı böylelikle vurgulanmıştır. Evet, ölüm ölümsüzlüğe ulaşmanın bir yolu olarak görülmüştür ama Kenan’ı ölümsüzlüğe ulaştıran ölüm sandığının tersine başkalarının ölümü olmamıştır: “*Ölmüş insanların fotoğraflarını kullanarak ölümsüzlüğü yakalamak...*” (**Ümit, 2013: 34**). Böylece yaşamının amacı ölümsüzlük haline gelmiş bir insanın yaşamakta olduğu hayatı ölümsüzlüğe feda etmesiyle bir ironi oluşumu sağlanmış, ana sorunsalın aktarımını güçlendirilmiştir.

Kenan figürüyle ölümsüzlüğe başka bir pencereden; ruhsal ya da bedensel ölümsüzlükten ismini yaşatmaya dair bir arayışmışçasına bakılması olası kılınmıştır. Ümit, istenen bu ölümsüzlüğe ulaşmanın en etkili yolunun kişinin kendi ölümü olduğu mesajını, Kenan’ın ölümünden sonra Katya’nın ‘*Ölümsüz Olmak için Ölmek Gerekir*’ adlı sergiyi açması ve sergide Kenan’ın da ölümünün kurgulandığı fotoğrafa yer vermesi, serginin dünya çapında dikkat çekmesi ve ardından Kenan Sorgun isminin ölümsüzleşmesiyle okura sunmuştur. Kenan her ne kadar peşinde olduğu ölümsüzlüğe ulaşmış olsa da; çevresindekilerde açtığı yaralar arkadaşları ve Katya üzerinden yansıtılmıştır. Arayışın sonucunda Kenan hayatını, Katya sevgilisini, Nihat en

yakın arkadaşlarını kaybetmiş, Selim ise hayatını hapishanede geçirmeye mahkûm kılınmıştır. Tüm bunlar yaşananların ve merakla başlanan yolların birden fazla sonuca varabileceğini ve ölümsüzlüğe giden tehlikeli yolda hem yolcуда hem de yolcunun hayatındakilerde derin izler bırakmasının kaçınılmaz olacağının somut göstergeleridir.

2.3. Ölümsüz Arkadaşlıklar ve Nihat

Nihat, Kenan ve Selim'in Galatasaray Lisesi'nden arkadaşıdır. Onlar kadar talihli olmayan Nihat; ekonomik olarak ailesinin bir desteği olmadan, açtığı sahaf dükkânıyla kendi ayakları üzerinde durmak ve ailesini geçindirmek zorunda kalmıştır. Kimi zaman da arkadaşları ona destek olmuştur. Nihat'ın bu ekonomik yetersizliği, aralarında hiçbir zaman belirleyici olmamıştır. Nihat, vefalı kimliğiyle bu arkadaşlık ilişkisinde ön plana çıkmıştır:

“Necip Amca, oğluna çok az harçlık veriyordu. Eğer Kenan ve ben ona yardım etmesek, okulda ezilip horlanması kaçınılmazdı. Bizden destek görmesi başlarda Nihat'ı utandırıyordu. Yanlış anlaşılmasın, Nihat hiçbir zaman çıkarıcı bir insan, arkadaşlarının sırtından geçinen bir asalak olmadı. Aldıklarının karşılığını belki para olarak ödemedi, ama ne zaman bir dosta ihtiyacımız olsa hep yanımızdaydı.” (Ümit, 2013: 7).

Üçlünün görece edilgen kalan üyesi olarak tanıtılsa da, suç mahalli fotoğraflarının yeniden kurgulanmasıyla oluşturulacak olan sergi fikri Nihat'tan çıkmıştır. Bu sebeple Nihat, Kenan'ın ölümsüzlüğe ulaşmasında ve Selim'in suçunun ortaya çıkışında ikilinin ölümsüzlüğe olan merakından sonraki en büyük etken olmuştur. İki zıt kutup olan Selim ve Kenan arasında, Kenan'ın liderliğine saygı duyan bir figür olarak yaratılmıştır Nihat. Yaratılışına ve fikrin sahibi olmasına rağmen sergi işinin ciddiyetinin farkına vardığında Selim'le birlikte Kenan'ı bu fikirden vazgeçirmeye çalışır ancak daha sonra Kenan'ın fikrini değiştiremeyeceğini anlamasıyla birlikte tek çareyi onu desteklemekte bulur.

Nihat Kenan'ın cinayetleri çözmesinde ona çok yardımcı olmuştur. Bu süreçte kendi adına bir ölümsüzlük arayışına girmemesi, onu Selim ve Kenan'dan ayıran en belirgin özelliğidir. Nihat'ın aradığı ölümsüzlük kendisi değil; arkadaşlıkları üzerindedir. Tezin giriş bölümünde Ahmet Ümit'ten yapılan alıntıdan da anlaşıldığı üzere suçun yanında felsefe de romanlarının kurgusunda kusursuzluğunun sağlanması için gereklidir. Bu sebeple Ümit, *Beyoğlu Rapsodisi'nde* felsefe

bilgisini ana sorunsala bağlayarak aktarmıştır. Yapıtta sık sık ölümsüzlüğü insanoğlunun kendini bildiğinden beri aradığını vurgulamış, bu tezini de yüzyıllar öncesinde uğraşılan simya dalına değinerek kanıtlamıştır.

“Simyada ölümsüzlüğün sırrının felsefe taşında saklı olduğuna inanılır: Süregelen bütün simya araştırmaları ve fikirleri ortak bir hedefte birleşir: ‘Felsefe taşı’ny ya da başka bir değışle ‘bilgelik taşı’ny üretmek. Bu efsanevi taşın, maddeleri altına çevirdiğine, hastalıkları iyileştirdiğine ve ürettiğı özel bir suyla sahibini ölümsüz kıldığına inanılır. ‘Felsefe taşı’ üç maddeyi ve onların gizli anlamlarını temsil eder. Bunlardan sülfür, ruhu; cıva, yaşamın gücünü; tuz ise bedeni simgeler.” (Ümit, 2013: 240)

Selim’in öldürdüğü iki kişinin de felsefe taşını bulduğuna inanılan simyacı Nicholas Flamel ile bağlantıları olduğu öğrenilir. Ümit; suç, ölümsüzlük ve felsefe kavramlarını birbirlerine bu şekilde bağlamıştır. Nihat’ın işlevi de bu bağlamda belirir. Kenan’a Nicholas Flamel ve simya ile ilgili bilgileri veren figür Nihat’ın kızı Dize’dir: *“Bu Nicholas Flamel ilginç bir adam. Yeryüzünde birçok insan onun simya yoluyla altın yapmayı başardığına, dahası, ölümsüzlüğün sırrını çözdüğüne inanıyor.” (Ümit, 2013: 78)*. Dize, okulda öğrendiğı bu bilgileri Kenan ve Selim’e anlatır ancak Selim ve Kenan’ın sorular bitmez. Bu konuşmadan sonra Nicholas Flamel ile ilgili bilgi almak için tekrar Dize’ye giderler. Kızını böylesine tehlikeli bir işe karıştırmak istemeyen Nihat’tan bu durum gizlenir. Nihat’ın varlığıyla felsefe, suç ve ölümsüzlük arasındaki bağ kurulmuş ve Kenan’ın Selim’in sırrını ortaya çıkarmasının ilk adımı atılmıştır. Bunun yanı sıra Katya, Nihat’ın eşi Melek’in arkadaşıdır ve Kenan ile Katya, Nihat sayesinde tanışırlar. Ümit, böylece edilgen gibi görünen insanların aslında hayatları derinlemesine etkileyen olayların sebeplerinden olabileceklerini okura sunmuştur.

Nihat’ın Kenan ve Selim’den en büyük farkı, ölümsüzlüğe duyduğu merakın onlarınkinden çok daha farklı bir boyutta olmasıdır. Bu nedenledir ki böylesine bir sergi fikriyle ortaya çıkar; ölümsüzlüğün ciddiyetinin farkında değildir. Ayrıca Selim ve Kenan ile ortak bir uğraş içerisinde olma fikri, Nihat’ın gözünde arkadaşlıklarını ölümsüzleştirmeye bir adım daha yaklaşımdır. Ancak ölümsüzlük arayışı üç arkadaşı başlarda her ne kadar bir araya getirmiş olsa da sonrasında grubun deli dolu üyesi olan Kenan’ı alarak üçlünün arkadaşlıklarını yok oluşa terk etmiştir.

Kendisine ait olmayan bir ölümsüzlük merakının peşinde bulur kendini, bu da eşi ve kızıyla olan ilişkilerini derinlemesine etkiler. Arkadaşlarının ölümsüzlük merakı Nihat’ın kızının bu tehlikeli yola girmesine sebep olur. Bu durum Nihat’ın eşini çok rahatsız eder ve Nihat, eşiyle haftalarca

küs kalır, kızı da tehlikededir. Nihat da ölümsüzlüğe doğru bu yolculuktaki tehlikelerin ne olduğunu bilmeden o tehlikeleri göze almıştır, ancak tehlikelerin ucunun kızına dokunmasıyla son bulması gereken bir işin içinde olduğunu anladığında artık her şey için çok geçtir. Nihat figürü, toplumdaki edilgen kişileri temsilen yaratılmıştır. Yapıt genelinde Nihat aracılığıyla verilen mesajsa başkalarının hayalleri için onların yolunda mecbur kalıp onlarla koşan edilgen insanların bu yolda derin yaralar almalarının kaçınılmaz oluşudur.

3. SONUÇ

Ahmet Ümit, *Beyoğlu Rapsodisi* adlı yapıtında, yaşamlarını ölümsüzlük arayışına kaptıran Selim, Kenan ve Nihat adlı üç figüre odaklanmıştır. Yıllardır arkadaş olan bu karakterlerin hayatları, uzun bir sürenin ardından ölümsüzlüğe doğru tehlikeli bir yolculuğa çıkmalarıyla tekrar birleştirilmiştir. Karakterlerin ölümsüzlük arayışları başta suç olmak üzere aile, aşk ve arkadaşlık kavramlarını da içine alarak irdelenmiştir.

Bu teze konu olan yapıtta suçun, sıkı dostlukların, ölümün ardından oluşan travmaların, anlık heveslerin, aşkın ve uğruna hayatlar verilen bir hayale, yani ölümsüzlüğe ulaşma çabasının karakterlerin yaşamlarını derinden etkileyen etmenler olduğu görülmüştür. Kenan'ın arayışını aşk ve ismini ölümsüzleştirme arzusu yönlendirmektedir. Selim, kendi ismindense babasının yarattığı, kendisinin geliştirip ticarete hayat verdiği AZYA markasını ölümsüzleştirmek ister; böylece hem babasının hem de kendisinin emeğini koruyabilecektir. Nihat'ın ölümsüz olmasını istediği tek şey arkadaşlıklarıdır. Lise hayatından beri yanında olan arkadaşları Kenan ve Selim ile aralarındaki bağın kopmaması için çabalar, onlara hep uyum sağlamaya çalışır.

Ölümsüzlüğe doğru olan bu yolun bitiminde ise her figür farklı sorun ve sonuçlarla karşı karşıya kalmıştır. Bunun temel sebebi her birinin peşinde olduğu ölümsüzlüğün farklı boyutlarda olmasıdır. Örneğin Kenan, ismini yaşatmak, 'Kenan Sorgun' ismini ölümsüzleştirmek ister ve bu nedenle fotoğrafçılığın ve ünün peşine düşer. Yolun sonunda Kenan, aradığı ölümsüzlüğe bir bir ölümsüzleştirdiği cinayet mahalli fotoğraflarından oluşturduğu sergi ve kendi ölümüyle ulaşır.

Selim, yapıtın sonunda cinayetlerinin kurbanları arasına en yakın arkadaşı Kenan'ı ekler. O ana dek işlediği cinayetler ölümsüzleştirmek istediği AZYA markasını ve babasının emeğini korumak

adınayken bu kez Kenan'ı öldürmesinin sebebini kendisi de bilmemektedir. Yapıtın sonunda da hapishanede bu kitabı yazış sebebini Kenan'ı neden öldürdüğünü bulmak olduğunu belirtir. Nasıl Kenan ölümsüzlük hayalinin peşinde hayatını kaybetmesinden dolayı hayalinin gerçekleşmesini göremediye, Selim de eşi Gülriz'in yaşattığı AZYA markasının ölümsüzlüğüne ancak parmaklıklar ardından tanık olabilmıştır.

Nihat ise hayatı boyunca üstlendiği edilgen karakteri ölümsüzlük yolunun sonunda da sürdürmeye devam eder. Selim ve Kenan bir şekilde peşinde oldukları ölümsüzlüğe ulaşırlar; ancak Nihat'ın ölümsüz kılmak istediği arkadaşlıklarından biri tamamıyla yiterken diğeri de yozlaşmaya başlar. Selim'in Kenan'ı öldürmesiyle Kenan ile aralarındaki arkadaşlık canlılığını yitirir. Ölüm sonrası oluşan travmayla Nihat'ın bir süre Selim'e güvenmesini olanaksız kılar. Önceleri hapishaneye Selim'i ziyarete dahi gitmezken zamanla bir diğer arkadaşlığını da kaybedemeyeceğini anlayan Nihat, tüm yaşananlara rağmen Selim'le tekrar görüşmeye başlar. Kurgudaki bu olay Nihat ile Selim arasındaki arkadaşlığın böylesine bir sarsıntıya rağmen canlılığını yitirmemesiyle ölümsüzleştirdiğini yansıtır.

Kurgunun geçtiği uzam yapıta da adını veren Beyoğlu'dur. Yapıtta Beyoğlu'nun önemi; üç karakterin tanıştığı Galatasaray Lisesi, Rus ailenin cinayetinin işlendiği ve sergi için çekilecek olan fotoğrafların kurgulandığı ev ve üçünün de çalıştığı mekânları birden bulunduran uzam olmasıdır. Beyoğlu karakterlerin yaşamlarının kesiştiği her olayı şekillendirmiştir ve bu nedenle yapıt genelinde sıkça Beyoğlu, eski adı ve tarihi sokaklarıyla Pera'nın betimlemelerine yer verilmiştir. Her ne kadar anlatı zamanında bir tekstil şirketi yönetmekte olsa da üniversitede mimarlık eğitimi gören Selim figürünün varlığıyla bu betimlemeler ayrıntılı ve tarihe bağlantılı olarak yansıtılmıştır. Dolayısıyla yapıya adını veren Beyoğlu, başka bir çalışmanın konusu olarak irdelenebilir.

Ahmet Ümit, bir polisiye romanı yazarı olarak suçun peşine düşmekle yetinmemiş; felsefi temelleri olan ölümsüzlük olgusunu da kurguya figürler aracılığıyla hem maddi hem de manevi boyutlarıyla işlemiştir. Kurgunun temelindeki suç olgusuna böylelikle yeni bir boyut kazandırmıştır. Yazar okuru şaşırtan bir sonla kurgunun büyük bir parçası olan cinayetlerin katilinin değil de izi sürülen ölümsüzlüğün esas olduğunu işler.

4. KAYNAKÇA

KÜRKÇÜOĞLU, Feza. *1982'de Yapılan Referandum 12 Eylül Kurumsallaşmasının Yolunu Açtı*, Bir Gün Gazetesi, 20.10.2007.

GEZER, Habibe. *Türkî Edebiyatında Polisiye Roman Ahmet Ümit'in Polisiye Roman Kurguları*, Isparta, 2006.

ÜMİT, Ahmet. *Beyoğlu Rapsodisi*. 44. bsm. İstanbul: Everest Yayınları, 2013.